

галузі, що забезпечить зменшення імпортої залежності в забезпеченні продовольчими товарами;

- модернізація аграрного виробництва на умовах інноваційного розвитку та ефективного використання ресурсного потенціалу;

- відтворення кваліфікованих кадрів і формування індустріальної праці, забезпечення соціальних умов в аграрному господарстві;

- управління і контроль за використанням ресурсів на основі розвитку інтеграційних процесів з метою підвищення рівня самозабезпечення продовольством регіонів;

- захист сфер земельних і фінансово-кредитних відносин, матеріально-технічного забезпечення, продовольчих ринків від впливу економічної злочинності, протидія криміналізації продовольчої сфери;

- протидія тіньовим процесам в економічних, фінансово-кредитних і земельних відносинах в продо-

вольчій сфері.

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що за сучасних умов господарювання мінімізація економічних ризиків суб'єктів господарювання аграрного виробництва можлива як за рахунок технологічних, так і економічних чинників. Ефективність аграрного виробництва повинна базуватися на розробленій національній програмі розвитку галузі, в основі якої програмно-цільовий підхід багаторівневого розвитку з орієнтацією на стійкий розвиток аграрних територій та пріоритетних галузей аграрного виробництва, їх модернізацію, що забезпечить розвиток відтворювальних процесів аграрного виробництва, досягнення фінансової стійкості товаровиробників, регулювання ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства, державну підтримку і захист економічних інтересів аграрних товаровиробників і забезпечення їх економічної безпеки.

Література

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Гришова І. Ю. Розробка заходів управління ризиками фінансової безпеки підприємства / І. Ю. Гришова, Т. С. Шабатура // Вісник Сумського національного аграрного університету : науково-методичний журнал. Серія : фінанси і кредит. 2013. - № 2. - С. 15-21.
4. Дем'яненко М. Я. Проблемні питання державної політики фінансової підтримки сільського господарства. / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2012. – №7. – С. 67-72.
5. Когденко В. Г. Краткосрочная и долгосрочная финансовая политика / В. Г. Когденко, М. В. Мельник, И. Л. Быковников. // «Юнити-Дана». – 2011. – С. 471.
6. Малік М. Й. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізми : [монографія]. / М. Й. Малік, О. А. Нужна. – К. : ННЦ ІАЕ, 2008. – 270 с.
7. Навроцький С. А. Соціально-економічні аспекти страхування АПК / С. А. Навроцький. – Суми : Видавництво «Довкілля», 2004. – 316 с.
8. Непочатенко О. О. Організаційно-економічні механізми кредитування аграрних підприємств : [монографія] / О. О. Непочатенко. – Умань, 2008. – 456 с.
9. Пельтек Л. В. Формування механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в регіоні / Л. В. Пельтек // Економіка та держава. – 2010. – № 4. – С. 83-86.
10. Саблук П. Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П. Т. Саблук, Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2012. – № 5. – С. 3-17.

УДК 664.013:005.336

НЕГОДЕНКО В.С., асистент

Міжнародний університет бізнесу і права, м. Херсон

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

В статті досліджено процеси формування економічного потенціалу підприємств харчової промисловості, встановлені основні складові економічного потенціалу та сутнісні характеристики як економічної категорії, проведений аналіз напрямків розвитку ресурсного потенціалу підприємства і запропоновано власну систему ефективного управління економічним потенціалом підприємств харчової промисловості.

Ключові слова: підприємство, ресурсний потенціал підприємства, управління ресурсним потенціалом підприємства, система ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства

In the article the conducted analysis of the modern going is near the evaluation of management efficiency and an own system of enterprises potential management efficiency is offered.

Keywords: enterprises, enterprises resource potential, enterprises potential management, the system of enterprises potential management efficiency

Вступ. Динамічний розвиток ринкових процесів в Україні вимагає переорієнтації зусиль менеджменту підприємств харчової промисловості із забезпечення поточних результатів діяльності в площину забезпечення конкурентних переваг, формування яких є певним гарантом тривалого ефективного функціонування підприємства і залежить від якості реалізації його потенціалу. Зосередження на пошуку можливостей успішного довгострокового функціонування зумовлює необхідність вивчення механізму, чинників та важелів формування таких можливостей та методів їх ефективного реалізації для підприємств харчової промисловості в умовах невизначеності національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтовану наукову позицію щодо удосконалення механізмів формування та реалізації економічного потенціалу підприємств харчової промисловості за багатьма аспектами наукового пошуку переконливо доведено в дослідженнях відомих вчених: Маліка М.Й., Дем'яненка М.Я., Гришової І.Ю., Непочатенко О.О., Шабатури Т.С., Кужеля В.В., Лупенка Ю.О., Саблука П.Т., Чупіса А.В., Амбросова В.Я., Ворсовського О.Л., Малюги Л.М., Чирви О.Г. [1-14]. Їх фундаментальні дослідження наклали свій відбиток на досягнення суті економічного потенціалу підприємства та його складових в умовах трансформації аграрної економіки.

Метою статті є узагальнення основних складових та дослідження їх ролі у формуванні економічного потенціалу підприємств харчової промисловості.

Результати дослідження: Дефініція економічного потенціалу має свою еволюцію в процесі зміни основних превалюючих концепцій та методологічних підходів дослідження аграрної економіки як вітчизняними, так і зарубіжними вченими.

Спочатку термін «потенціал» знаходить своє практичне вживання при дослідженні економіки різних галузей виробництва та на макрорівні. У цей час широко використовуються такі поняття, як «економічний потенціал країн», «народногосподарський потенціал» тощо. Пізніше, з розвитком теорії фірми та стратегічного менеджменту, розуміння дефініції «потенціал» переміщується у бік дослідження потенціалу підприємства, використовуючи такі його складові, як «виробничий потенціал підприємства» та «ресурсний потенціал підприємства», що вказує на розповсюдження ресурсного підходу в аграрній економіці.

В науковій літературі останніх часів подальший розвиток отримала концепція потенціалу організації, що базується на вартісній моделі управління. В цей період все більшого розповсюдження набувають потокові підходи і науковці приділяють увагу дослідженню конкурентоспроможного потенціалу, стратегічного, трудового, інформаційного, інноваційного, вартісного потенціалу тощо [2, с. 42]. Отже, зміст означеної дефініції характеризується вченими з точки зору основних його економічних складових та під впливом розвитку зарубіжних наукових шкіл. Саме тому економічний потенціал трактується як складна, ди-

намічна, поліструктурна система [2-5]. А оцінка процесів формування, використання та розвитку потенціалу підприємства вимагає аналізу його внутрішньої побудови: з яких конкретно частин він складається і як ці цілісні частини пов'язані між собою, тобто складу структурних елементів, співвідношення їх форми, взаємозв'язку і взаємодії між ними [3]. Сутність потенціалу визначається водночас інтегральним вираженням властивостей його елементів та їх відносної автономії, впливу кожного елемента на розвиток самого підприємства та аграрної сфери.

Розглянемо узагальнення різних визначень потенціалу як категорії, що використовується в економічних відносинах підприємств аграрної сфери. Тлумачення цього поняття багатьма вченими розглядається з різних боків, за різними векторами досліджень та с конкретною метою, тому вони різняться не лише структурою елементів потенціалу, розумінням їх взаємодії, а й методами дослідження та оцінки ефективності використання економічного потенціалу на підприємствах харчової промисловості.

Думки відомих вчених розходяться щодо часового діапазону реалізації певних наявних ресурсів та отримання вигод від них [2-5]. Переважна більшість авторів дотримується думки, що економічний потенціал включає в себе лише наявний ресурс, що було реалізовано в процесі діяльності, не визнаючи точку зору інших про те, що до його структури входить і здатність створити відповідні ресурси та з успіхом їх використати в перспективі. Означену категорію визначають як можливість, які створюються в процесі аграрного виробництва та не існують до часу, коли їх можна вбачати в реальних результатах діяльності.

Інші вчені трактують поняття «потенціал» як сукупність наявних засобів та можливостей для діяльності, приховані здібності та наснага для будь-якої діяльності, яка може проявлятися у визначених сферах [4, 6].

За економічною природою потенціал підприємства визначається економічними показниками (економічним потенціалом), які відображають кількісні та якісні характеристики ресурсів, обсяги створених активів та сукупні можливості наявних ресурсів щодо одержання доходу та нарощення ринкової вартості бізнесу.

В основі поняття економічного потенціалу окремого підприємства лежить не тільки ресурсна потужність, а й сукупна можливість забезпечення покупців щодо задоволення потреб у споживанні та заощадженні з врахуванням інтересів держави при оптимальному використанні ресурсів.

Основний зміст поняття «*потенціал підприємства*» полягає в інтегральному відображенні (оцінці) поточних і майбутніх можливостей економічної системи підприємства трансформувати вхідні ресурси за допомогою набутих компетенцій і притаманних їй персоналу підприємницьких здібностей в економічні блага (об'єкти діяльності), максимально задовольня-

ючи в такий спосіб інтереси власників та суспільства.

Велику увагу науковці приділяють визначенню фінансового потенціалу [7-9]. Фінансовий потенціал підприємства визначає конкурентоздатність, можливості ділового співробітництва, оцінює, наскільки гарантовані економічні інтереси самого підприємства і його партнерів у фінансовому і виробничому відношеннях, характеризує потенційні можливості нарощувати масштаби господарської діяльності. Саме тому економічний потенціал та його складові є об'єктами вимогливої уваги фінансової безпеки підприємств.

Потенціал будь-якого підприємства в контексті його фінансово-економічної безпеки характеризують:

- чинники зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
- показники оцінки фінансового стану та потенціалу на основі традиційних методик фінансового аналізу;
- показники оцінки кадрового потенціалу підприємства та його компетенцій;
- аналіз інноваційного та ринкового потенціалу, бренду підприємства і/чи продуктів діяльності.

Раціональна інноваційна система управління дозволяє одержувати приріст величини потенціалу за рахунок нарощення вартості нематеріальних активів - без залучення додаткових майнових цінностей. Як результат управління при залученні одного і того ж самого обсягу ресурсів - одні підприємства є прибутковими, а інші збитковими.

Саме тому, з розвитком концепції менеджменту, орієнтованої на вартість (value based management), що отримала розповсюдження з розвитком стратегічного управління та теорії фірми протягом 1990-х і початку 2000-х років у наукових колах, в якості складової економічного потенціалу виокремлюють *вартісний потенціал*.

З цього моменту управління фінансовою безпекою присвячено вирішенню проблеми управління фінансовим потенціалом розвитку підприємства як ресурсної складової, і управління вартісним потенціалом підприємства як результатом його діяльності.

Основні положення концепції, орієнтованої на вартість, закладені в сучасній теорії корпоративних фінансів та стратегічного менеджменту, визначають цільовою функцією діяльності підприємства зростання його ринкової вартості (цінності) і повну підлеглисть процесів управління досягненню цієї мети та зміщують акценти у бік підвищеної уваги до формування нематеріальних активів. Стратегічна складова характеризується довгостроковим плануванням та досягненням конкурентних переваг підприємства та набуття таких компетенцій

(в якості нематеріальних активів та інтелектуального капіталу), які важко здобути чи підроблювати конкурентам.

Приріст економічного і вартісного потенціалів підприємства забезпечується тільки інноваційним використанням створеного ресурсного потенціалу в минулому та додатковим інвестуванням фінансових ресурсів в господарську діяльність. Взаємозалежність між структурними елементами на рис. 1. довершують фінансові потоки, що употужнюють та реалізують в системі потенціальні можливості підприємств та реалізують фінансовий потенціал. В контексті формування, нарощення та використання економічного потенціалу все більшого значення набуває використання *потокових підходів* до управління фінансовим та ресурсним потенціалом підприємств, які здатні і покликані наочно відображати рух фінансових ресурсів, будь-які зміни в їх структурі та сприяють збалансованості та ефективності процесу кругообороту. *Сутність потокового підходу* полягає у безперервному врахуванні руху різноманітних ресурсів у часі та просторі.

Фінансовий потенціал як складова економічного потенціалу підприємства розглядається як сукупність фінансових ресурсів, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат. Ці ресурси беруть участь у виробничо-господарській діяльності та залучаються для фінансування певних стратегічних напрямів розвитку підприємства. Проте, поняття фінансового потенціалу та фінансових ресурсів не ідентичні, хоча близькі за змістом. Фінансові ресурси можна розглядати як використання частини фінансового потенціалу, тобто як грошові доходи і накопичення, отримані підприємством від використання наявних ресурсів. А фінансовий потенціал слід розглядати як здатність наявних ресурсів приносити доходи підприємству в певний момент часу.

У науковій літературі до фінансового потенціалу відносять як обсяг всіх наявних фінансових ресурсів підприємства, так і можливість їх ефективного розподілу - з відносинами, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату.

Фінансовий потенціал підприємства - це система наявних фінансових ресурсів та компетенцій щодо їх ефективної акумуляції в необхідних обсягах, розподілу та створенні конфігурацій і пропорцій фінансових ресурсів, які забезпечують «стратегічну відповідність» підприємства і генерують цінність для власників та інших суб'єктів.

Важливим чинником у дослідженні фінансового потенціалу є фактор часу. Це обумовлюється змістом фінансового потенціалу та постійним рухом фінансових ресурсів - кругообігом їх вартості в процесі функціонування.

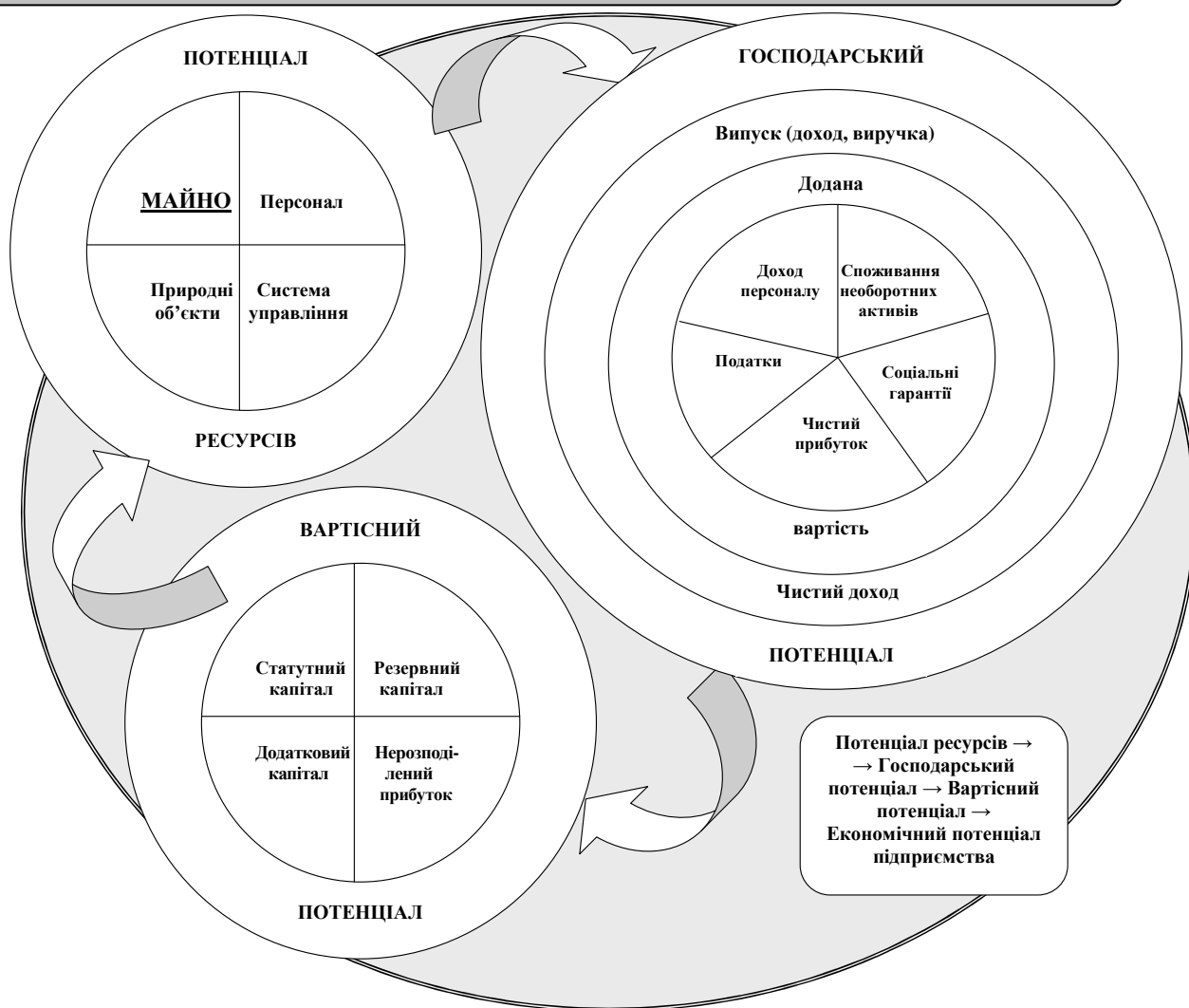

Рис. 1. Зв'язок складових економічного потенціалу підприємства через фінансові потоки

Висновки. Сукупність економічних ресурсів, сформованих на рівні підприємства, визначає можливості: здійснення необхідних капітальних вкладень; збільшення оборотних активів; виконання фінансових зобов'язань; забезпечення потреб соціального характеру тощо. Проте в сучасних кризових умовах система управління фінансовою безпекою підприємства повинна орієнтуватися не стільки на ефективне вико-

ристання вже накопичених ресурсів, скільки на формування фінансових ресурсів, які б забезпечили майбутній розвиток підприємства, тобто характеризуватись оптимальністю трансформацій фінансових потоків, що визначає реалізацію економічного потенціалу підприємств харчової промисловості в розрізі окремих його складових частин.

Література

1. Ворсовський О. Л. Теоретико-методологічні основи потенціалу підприємства / О. Л. Ворсовський // Економіка та держава. – 2008. – № 8. – С. 42–44.
2. Амбросов В. Я. Відтворення виробничого потенціалу при трансформації аграрних підприємств / В. Я. Амбросов // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2011. – Вип. 2. (Т.1). Економічні науки. – С. 15–20.
3. Малюга Л. М. Виробничий потенціал як складова інноваційної сприйнятливості аграрних підприємств / Л. М. Малюга // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених (14–15 лютого 2006 р.): тези доп. – Умань, 2006 – С. 142–143.
4. Гришова І. Ю. Теоретичні засади фінансового забезпечення стратегічних рішень / І. Ю. Гришова // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць, Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2010. – Випуск 7. Частина I. – С. 267–275.
5. Гришова І. Ю. Аналітичне забезпечення управління структурою оборотних активів молокопереробляючих підприємств. / І. Ю.Гришова, М. Ю.Щербата. // Вектор науки ТГУ. Серія: Економіка и управление. – Тольятти, Россия. - 2013. - № 2. – С. 23–26.

6. Гришова И. Ю. Финансовое обеспечение перерабатывающих предприятий в контексте формирования финансовых потоков / И. Ю. Гришова // Азимут научных исследований: экономика и управление. - 2012. - № 1. - С. 22-24.
7. Кужель В. В. Потенціал підприємств аграрної сфери: сутність, структура, тенденції нарощення / В.В. Кужель // Агросвіт. – К., 2013. – №13. – С. 47-50.
8. Крюкова І. О. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрних формувань. – Стан та передумови стійкого розвитку аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів у світовій економіці. [Коллективна монографія]. Частина 1. Уманський національний університет садівництва. – Умань : «Візаві», 2013. – С. 212-226.
9. Крюкова І. О. Ресурсний потенціал аграрних формувань та заходи з його раціонального використання. // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». Вип. 5(36). – Суми, 2009. – С. 24-28.
10. Хома І. Б. Систематизація підходів до формування інтегрального показника оцінювання фінансового стану підприємств / І. Б. Хома, О. О. Бонецький // Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету «Наука й економіка». – Хмельницький, 2008. – Випуск 2. – С. 339–343.
11. Хома І. Б. Моделювання систем ефективного управління фінансовими потоками на підприємстві / І. Б. Хома, Ю. В. Андрухів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: становлення і проблеми розвитку». – Львів : Видавництво Львівської політехніки. – 2011. – № 704. – С. 24–29.
12. Хома І. Б. Методологія формування процесу стратегічного фінансового планування / І.Б. Хома, О.Р. Возів // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління «Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою». – Серія «Економіка». – Донецьк : ДонДУУ, 2010. – [Т. XI]. – Вип. 154. – С. 326–333.
13. Чирва О. Г. Інвестиційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку харчових підприємств на основі інновацій / О. Г. Чирва // Матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених, асп. і студ. «Актуальні проблеми фінансової системи України», (Черкаси, 06 квіт. 2012 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2012. – Т. II. С. 85–87.
14. Чирва О. Г. Организационно-экономическая роль механизма повышения конкурентоспособности пищевых предприятий в Украине / О. Г. Чирва // Балтийский гуманитарный журнал. – г. Калининград, 2013. – №4(5). – С. 121 – 123.

УДК 005.336:637.52:061.5

ОЩЕПКОВ А.П., канд. экон. наук, доцент
Одесская национальная академия пищевых технологий

АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ МЯСОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ ОТРАСЛИ

В статье рассматриваются вопросы состояния экономического потенциала предприятий, его оценки и перспектив перехода на инновационную модель развития.

Ключевые слова: экономический потенциал, оценка, методика, анализ, показатели

The questions of the state of economic potential of enterprises are examined in the article, his estimation and prospects of passing to the innovative model of development.

Keywords: economic potential, assessment, tehnology, analys, indexes

Введение. Результативность работы предприятия зависит от многих компонентов, которые в совокупности определяют его потенциал. Перевод экономики на инновационную модель развития предполагает соответствующий уровень потенциала предприятия, поскольку принятие управленческих решений по направлению инноваций будет определяться состоянием составляющих потенциала предприятия.

Вопросами потенциала предприятия занимались многие ученые, но большинство из них исследовали производственный потенциал. Это такие экономисты, как Авдеенко В.М., Архипов В.М., Белова С., Донец Ю.Ю., Иванов Н.Н., Одегов Ю.Г., Осипов П.В. и др.

Понятие экономического потенциала нашло отражение в трудах Ашимбаева Т., Лапина Е.В. Позже различные стороны потенциала, в том числе и экономического, рассматриваются в работах Макаренко М.В., Пликуса И.И., Шовкуна И.А., Чаленко О.Ю. и др.

Однако в литературе пока нет однозначного трактования понятия «потенциал». Существуют более 30 видов определений, которые, по-нашему мнению, отражают отдельные стороны потенциала предприятия. Тем более нет однозначного толкования экономического потенциала, методологических подходов его исследования и методов его оценки.

Постановка задания. Рассмотреть сущность,